

Подкрепа за рехабилитация на жертвата

Психо-социалната и медицинска рехабилитация на жертвата не е ясно гарантирана.

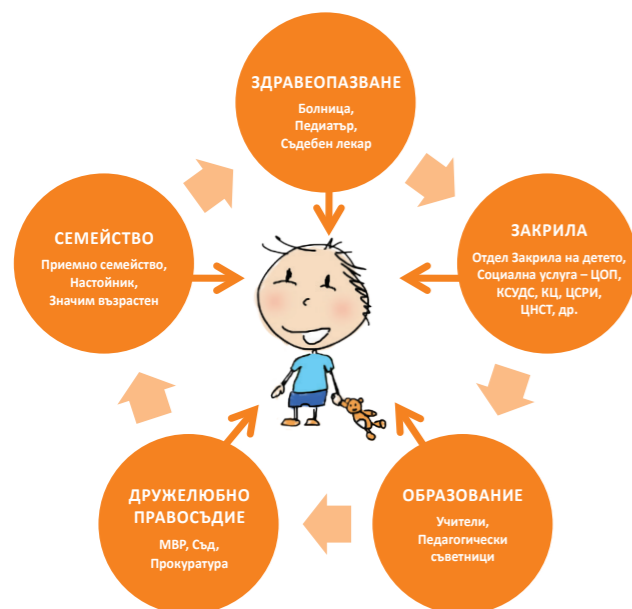
Ясно се гарантира правото на жертвата от мерки за подкрепа и възстановяване, дължащи се на претърпяното престъпление.

Правото на информация

Регламентира се формално в рамките на отделните производства. Често се свежда до информация, дадена във фазата на досъдебното производство.

Ангажимент за гарантиране на правото на информация на жертвата на всеки етап от производството още от първия контакт и целенасочено създаване на услуги за информиране и подкрепа на жертвите на престъпления.

Регламентира се правото на детето да бъде запознато с процедурите и правата си по начин, подходящ за възрастта и езиковата му компетентност.

Интегрирана закрила на детето

Координирано взаимодействие между институциите, базирано на индивидуална оценка на потребностите на жертвата

Участието на жертвите на престъпления в правни процедури – промяна на практиката съгласно изискванията на Директивата 2012/29/ЕС за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления:

- ➔ **Правата по информиране и подкрепа** на жертвата от доверено лице.
- ➔ **Предпазване на жертвата от вторична или повторна виктимизация, сплашване и натиск на всеки етап от правораздаването.**
- ➔ **Получаване на индивидуална оценка**, която да установи специфичните нужди от защита, както и мерките в хода на наказателното производство когато жертвата е дете или е с друг статут на уязвима жертва.
- ➔ **Намаляване броя на разпитите** и свеждането им до минимум.
- ➔ **Намаляване и ограничаване броя на различните лица**, които питат за едно и също жертвата, както и на присъстващите пряко при интервюирането ѝ.
- ➔ **Подсигуряване на приветлива обстановка**, съобразена с особеностите и потребностите, когато жертвата е дете или е с друг статут на уязвима жертва.
- ➔ **Подсигуряване на технически възможности разпитът да бъде записан** и да се ползва за целите на производството от всички участници на различни етапи.
- ➔ **Адаптиран подход** в правосъдието към особеностите на жертвата и нейните потребности: специфична методика, професионалист, който участва и подпомага разпита на жертвата и е обучен за това.
- ➔ **По-висока степен на сигурност и защита** на жертвата по време на разпита, което включва: преценка на риска за конфликт на лоялност, целесъобразност на присъствие и участие на представител/доверен човек по време на интервюто, както и ограничаване на директната видимост между извършителя и жертвата.
- ➔ **Гарантиране на правото на психо-социална подкрепа и рехабилитация.**

Участие на детето, жертва или свидетел на престъпление в правни процедури

исдп

ИНСТИТУТ ПО СОЦИАЛНИ
ДЕЙНОСТИ И ПРАКТИКИ

Проект „Правосъдие, приятел на детето – обучение на професионалисти за по-добро взаимодействие“,
договор JUST/2014/JACC/AG/VICT/7465

С асоциираното партньорство на

Тази публикация е създадена с финансовата подкрепа на програма „Правосъдие“, на Европейския съюз. Цялата отговорност за съдържанието се носи от Институт по социални дейности и практики и при никакви обстоятелства не може да се приеме, че отразява официалното становище на Европейската комисия.

С финансовата подкрепа
на програма „Правосъдие“
на Европейския съюз

Практики
Изведени са от случаи,
по които ИСДП е работил

На етап сигнал за престъпление или насилие над дете

Най-често сигналът постъпва в полицията, поради което първите действия, които се предприемат, са от страна на полицията. При подаването на сигнал за дете, което е жертва на престъпление, сигналът се поема от дежурен и се разпределя.

Има различна практика, която се дължи и на спецификата на сигналите. При тази ситуация детето, доведено в полицията, най-често се среща с **дежурен полицай**, който приема сигнала. В последствие сигналът може да бъде прехвърлен към **инспектор от ДПС**, по-късно да бъде включен разследващ полицай по случая, или директно се поема от **разследващ полицай**, който преценява от възрастта на детето и сериозността на случая дали да се включи инспектор ДПС.

Също така се преценява дали да се информира отдел „Закрила на детето“ или не. Изискването да се информира отдела *зависи от преценката на полицейския служител* дали се касае за дете в риск и жертва на насилие, тогава полицията има ангажимент да информира органите по закрита съобразно изискванията на Координационния механизъм от 2010 г. Ако се сигнализира отдела за постъпил сигнал в полицията за дете в риск, то социалният работник от ОЗД е длъжен да свика среща по координационния механизъм.

Полицията и социалните служби **често независимо едни от други** проверяват сигнала по своя вътрешна методика на работа. Ако сигналът за насилие над дете е и състав на престъпление спрямо дете, полицията извършва полицейска проверка. **Детето, жертва на престъпление не винаги се разпознава като дете в риск, поради което често отдел Закрила на детето не е информиран своевременно, т.е информирането се отлага или пропуска.**

Полицейска проверка и проверка на сигнала от отдел Закрила на детето

Проверките от страна на полицията и на отделите за закрита на детето се провеждат по **две независими нормативни уредби**, които често включват преповтаряне на действия от едната и от другата институция с пострадалото дете и неговите родители.

В полицията на този етап най-често се предприемат действия за сваляне на сведения от детето и други лица, които имат връзка със случая. При тези процедури детето може да бъде извикано неколккратно в полицията, **за да разказва за преживяното**. Няма разписани процедури или методически указания, които да гарантират защита на детето от вторична виктимизация по време на полицейската проверка. Срещите с детето обикновено се провеждат в стаята на полицията, често в присъствието на трети лица. В някои случаи може да се ползва и помещението на инспектор ДПС, което да е изградено извън сградата на полицията и с отделен вход.

Интегриран подход, базиран на мултидисциплинарен екип и междуинституционално партньорство*

* Подходът е съобразен с изискванията на Директива 2012/29/ЕС и се пилотира в област Видин в продължение на 12 месеца в рамките на проект „Чуй детето – става ли правосъдието приятелско за детето?“, ИСДП.

Това е етапът, в който има подозрение за извършено престъпление над дете и се подава информация към съответен орган по закрита. Проучва се заявката и общата информация по сигнала от съответния орган, който е приел сигнала.

Съществуващите изисквания за териториално взаимодействие и координация между органите за закрита гарантират предприемането на спешни мерки за провеждането на **мултидисциплинарна среща между полицията, социалните служби и общината за взимане на решение за съвместни процедури по случая и разпределяне на отговорностите в техните правомощия**.

Директивата поставя много ясно изискването за **намаляване на риска от вторична и повторна виктимизация, както и сплашване и натиск върху жертвата** чрез интегриран подход и **КООРДИНИРАНО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ**. В новия модел на работа това се постига като се разписва **протокол за междуинституционално взаимодействие по случаи на престъпления над деца**, където се регламентира ясно участието и действията, които трябва да се предприемат от *всяка институция – полиция, социални служби, прокуратура, съд, община, доставчици на социални услуги за деца и семейства в риск, здравни регионални служби и областна управа*.

Действията на социалните служби и полицията се съгласуват с прокуратурата още **на ниво сигнал и първи действия** на междуинституционалния екип по координационния механизъм. В случаите на сигнал за тежко престъпление или съмнение за такова **прокуратурата е активен участник** в срещите по координационния механизъм. Целта на интегрирания модел на работа е **да се обединят ресурсите между отделните институции при работа по случай на деца жертви и да се подпомогне преодоляването на разпокъсаността в системата**.

В новия модел на работа **всички системи работят заедно в интерес на детето**. При този модел се изпълняват изискванията на Директивата да се стартира на **най-ранен етап изготвяне на първоначална индивидуална оценка на пострадалото дете** в партньорство със съответните органи, които също имат правомощия и отговорност да проучат обстоятелствата около пострадалото дете, както и информиране на детето за неговите права и предстоящите процедури. Директива приема, че децата жертви имат специфични нужди от защита поради уязвимостта им към вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение. **Необходимостта да се предприемат тези мерки от защита се обосновават в индивидуалната оценката**.

Индивидуалната оценка помага да се отговори и на друг важен за правосъдието въпрос, а именно каква е **готовността на де-**

Данните от проучвания на съдебни досиета и интервюта с пострадали деца и техните родители показват, че **на този етап контактите на детето със системата се определят като изключително травмиращи**.

Ако ОЗД е сигнализиран за случай на дете в риск, то по случая паралелно започва и проверка от страна на социален работник за оценка на сигнала. Това от своя страна означава, че започват срещи и разговори, често по същата тема с детето и неговите родители, за да се проучи сериозността на случая, рисковете за детето и необходимостта от предприемане на мерки за закрита. **Налага се детето да съобщава вече съобщена информация пред друг орган по закрита. Няма разписани процедури или методически указания, които да гарантират защита на детето от вторична виктимизация**.

Фаза на досъдебното производство

Детето може да бъде разпитано неколккратно по преценка на разследващия орган. Това обикновено също се провежда в стаята на полицията и **увеличава стреса на пострадалите**. Твърде рядко се мисли за подкрепа и придружаване на пострадалите при преминаването им през правните действия. Жертвите на насилие много рядко са информирани за целия процес и не знаят какво и още колко да очакват. Възможностите за психо-социална подкрепа на жертвите от трети доверени и надеждни лице по време на разпитите е ограничаваща правата на пострадалото дете.

Повтарянето на процедурите **често се приема от детето като израз на недоверие към показанията му. То започва да се обръква или да подменя казаното от него, което в някои случаи се тълкува като негодност на свидетеля**. В изследванията на практиката пострадалите деца споделят за неуважително и конфронтиращо отношение към тях по време на разпитите. Действията на правосъдието се бавят и те губят доверие в правораздаването. През този период много рядко се следи рискът детето да стане отново жертва на престъпление, докато трае досъдебното производство или върху него да се окаже натиск, сплашване или принуда. Не се извършва подобна оценка на риска.

Фаза на съдебното производство

Предстои съдебно заседание и участието на детето като свидетел в съда. Често децата са притеснени, заради неяснотата по процедурата. Самата съдебна зала също оказва неприятно влияние на детето, преживява я като плашеща. Най-проблемен се оказва **контактът с подсъдимия, като при тази среща детето се изправя очи в очи с него**. В редица случаи риск от подобна среща има още в коридорите на съда или в пред съдебната зала. Много често подобни срещи оказват влияние на психо-емоционалното състояние на детето и на неговите възможности да свидетелства. Отваря се врата за манипулиране на детето по вербален или невербален начин. Не се преценява вероятен конфликта на лоялност към подсъдимия, особено ако той е близък роднина. Уязвимостта на детската психика и нейната сугестивност се използват и от защитата, която с определени въпроси може да „блокира“ способностите на детето за даване на показания. Като например въпрос на адвокат на бащата, обвинен в домашно насилие, който пита детето в съдебната зала: „Каж ми дали обичаш татко си?“

тето (психически – емоционално и когнитивно; физически и здравословно дали е в състояние; нивото на доверие от страна на детето към системата и другите непознати) *да участва в правни процедури е ключова за това как и кога да се организира разпит на детето*. Индивидуалната оценка се изготвя от доставчика на услугите за деца и семейства в риск с участието и подкрепата на мултидисциплинарен екип – социален работник от ОЗД, представител на полицията, здравните служби, община и др., според техните професионални правомощия и компетенции.

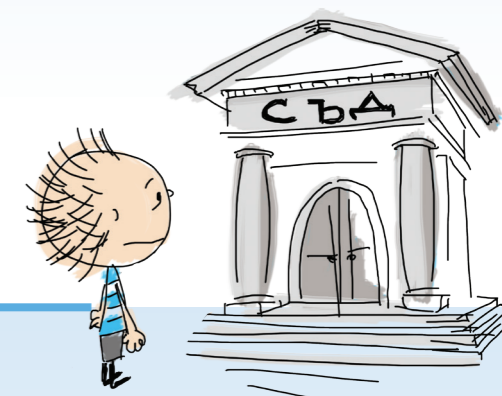
Първите контакти с детето се осъществяват **от обучен специалист за работа с пострадали деца и се извършват в щадяща обстановка**. Полицейската проверка с децата се свежда **до минимум** и при възможност се избягва. Предприемат се действия за назначаване на разпит на детето в качеството му на свидетел пред съдия, за да се защити детето и да се намали риска от вторично виктимизиране. Действията се извършват с приоритет, за да се намали и риска от повторно виктимизиране на детето, сплашване и натиск върху него.

Броят на разпитите е ограничен **до един пред съдия в специализирано помещение за разпит на деца**. Това са помещения, предназначени и адаптирани за тази цел, намиращи се в най-добрия случай извън сградата на полиция, съда и прокуратурата.

Разпитите се извършват от или посредством професионалисти, специално обучени за тази цел. Гарантират се възможности за осигуряване на време за **подготовка на детето** за участието му в правни процедури, което включва информиране и намаляване на психологическото напрежение за детето от разпита пред съдия.

По време на подготовката с детето се работи по *специализирана методика за подготовка на деца, подходяща за възрастта*.

При провеждането на разпита се взимат **мерки за избягване на визуалния контакт между жертвите и извършителите**, включително чрез използването на комуникационни технологии.

Децата имат право на индивидуална оценка, която да бъде адаптирана във фазата на съдебното производство с цел да се защитят правата на пострадалото дете и да се намали риска от вторична и повторна виктимизация, както и сплашване и натиск върху жертвата в съдебното производство.

Прилагат се мерки за защита на детето, регламентирани като **права на пострадалото дете, а именно избягва се контакта с подсъдимия, подкрепящо доверено лице, което да придружава детето; разпит в адаптирано помещение за целите на правораздаването; подготвя се участието на обучен специалист за разпити на деца, видео и звукозапис като част от мерките за защита от вторична виктимизация и др.**